

ผลกระทบของโครงการพัฒนาชนบทต่อพื้นที่ :
กรณีศึกษา โครงการสร้างงานในชนบท อําเภอมือง จังหวัดชลบุรี

นางสาวธิดารัตน์ หินจกักรวงศ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2533

ISBN 974-578-040-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017170 117412081

IMPACT OF RURAL DEVELOPMENT PROJECT : A CASE STUDY OF RURAL EMPLOYMENT
PROJECT IN AMPHOE MUANG, CHANGWAT CHON BURI

Miss Tidarat Pinitthirawong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning

Graduate School

Chulalongkorn University

1990

ISBN 974-578-040-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลกระทบของโครงการพัฒนาชนบทต่อพื้นที่ : กรณีศึกษาโครงการ

สร้างงานในชนบท อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

โดย

นางสาวธิดารัตน์ พิณีจกรวงศ์

ภาควิชา

การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์คมสัน ศุขสุเมฆ

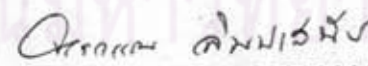
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

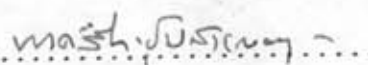

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วิหารราช)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาคานัติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์คมสัน ศุขสุเมฆ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จารุวรรณ ลิ้มปเสนีย์)

..... กรรมการ
(คุณพงศ์สิทธิ์ ชุมสาย ณ อยุธยา)

ชิตารัตน์ วัฒนศิริวงศ์ : ผลกระทบของโครงการพัฒนาชนบทต่อพื้นที่ : กรณีศึกษาโครงการ
สร้างงานในชนบท อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี (IMPACT OF RURAL DEVELOPMENT
PROJECT : A CASE STUDY OF RURAL EMPLOYMENT PROJECT IN AMPHOE MUANG,
CHANGWAT CHON BURI) อ.ที่ปรึกษา : อ.คมสัน สุขสุเมฆ, 198 หน้า.
ISBN 974-578-040-5

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาผลกระทบของโครงการสร้างงานในชนบทที่มีต่อพื้นที่อำเภอเมืองชลบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว รวมทั้งเสนอแนะและหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนา

ผลการวิจัยพบว่า โครงการฯ ก่อให้เกิดโครงสร้างพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาพื้นที่เพิ่มขึ้น ช่วยให้การคมนาคมขนส่งสะดวก รวดเร็ว และช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำ ซึ่งส่งผลต่อเนื่องถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจและสังคม อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ กล่าวคือ ทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า โครงการฯ ช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และทำให้มีการปลูกพืชหลากหลายชนิดขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยสร้างงานในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น อันเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ชาวชนบท สำหรับทางด้านสังคมนั้น สภาตำบลได้รับการพัฒนาและมีความสามารถในการบริหารงานเพิ่มขึ้น เป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างสภาตำบลและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ และทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการชี้แนะและแก้ไขปัญหายของท้องถิ่น

นอกจากนี้โครงการฯ ยังมีผลทำให้ชาวชนบทได้เข้ามาใช้บริการทางด้านต่าง ๆ ของเมืองมากขึ้น รวมทั้งนำผลผลิตเข้ามาขายและเข้ามาทำงาน ซึ่งเป็นการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโครงการสร้างงานในชนบทที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดผลต่อพื้นที่ในด้านต่าง ๆ ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ แต่เนื่องจากสภาพของพื้นที่ศึกษามีความแตกต่างจากพื้นที่ชนบทโดยทั่วไป รวมทั้งระเบียบปฏิบัติของโครงการมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก ทำให้โครงการไม่ประสบผลสำเร็จในบางด้าน เท่าที่ควร

ดังนั้นในการแก้ปัญหาดังกล่าว จึงควรมีการศึกษาถึงสภาพพื้นที่แต่ละแห่งและทิศทางการพัฒนา เพื่อให้โครงการต่าง ๆ ในพื้นที่และโครงการสร้างงานในชนบทดำเนินไปอย่างสอดคล้องและประสานกัน รวมทั้งควรมีการปรับปรุงวัตถุประสงค์และระเบียบของโครงการให้มีความยืดหยุ่น เพื่อให้โครงการสร้างงานในชนบทมีผลต่อการพัฒนาพื้นที่อย่างแท้จริง

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา การวางแผนภาค
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

TIDARAT PINITTHIRAWONG : IMPACT OF RURAL DEVELOPMENT PROJECT : A CASE .
STUDY OF RURAL EMPLOYMENT PROJECT IN AMPHOE MUANG, CHANGWAT CHON BURI.
THESIS ADVISOR : KOMSON SUKSUMAK. 198 PP.

This research aims at studying the impact of rural employment project on the area of Amphoe Muang Chon Buri, a rapidly changing rural area, in order to propose appropriate guidelines for development.

According to the research, it is revealed that the project helps providing more infrastructures which are necessary for development, forming a more convenient and successful transportation and relieving the problem of water shortening. These cause economic and social changes expected in the Objective of the project. As for economic changes, the project helps increasing agricultural products, expanding a larger variety of types of plants grown and encouraging employment in the local area. As a result, the income of the local people has considerably increased. In terms of social aspect, the district council has been developed and increased of its administration ability. The cooperation between the district council and related government agencies at all levels has been increased and local people can participate in proposing and finding solutions to the problems existing in the local area.

Furthermore, due to the project, it is more convenient for rural people to come into the urban area in order to use services, sell local products and work. This should be considered an upgrading of their livings at certain level.

However, due to the fact that the condition of the study area is quite different from general rural area and the operational regulations of the project are rather restricted, the results of the project on some aspects are considerably less than expected.

Therefore, to solve the problem, the condition of each particular area and the direction of development must be carefully studied in order to create integration and harmony between the rural employment project and other projects operated in the area. Moreover, the objectives and operational regulations of the project should be revised and made more flexible in order that the project can be really effective.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

สาขาวิชา การวางแผนภาค

ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิติศ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลือและการให้คำแนะนำจากอาจารย์
คมสัน สุขสุเมฆ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา ธาคานิติ
ตลอดจนกรรมการสอบทุกท่านและอาจารย์ประจำภาควิชาที่ได้ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยขอ
กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณพ่อและแม่ที่ได้ให้กำลังใจและสนับสนุนในการศึกษาตลอดมา ขอขอบ
คุณน้องๆ และเพื่อน ๆ ทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย โดยเฉพาะคุณเบญจมาศ
ภาคจิจารย์ คุณพันธ์ทิพย์ จงโรทย คุณอาภรณ์ บัวคล้าย คุณณัฐนาท สุวรรณ คุณพิรพล
จันทวรรณ คุณชวีฤทัย กลิ่นประยูร และคุณกิตติพล ประชากุล และขอขอบคุณ คุณณิษรฐา เขษม
ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการพิมพ์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ท้ายสุดนี้ ขอขอบคุณหน่วยงานทุกแห่งที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการเอื้อเฟื้อข้อมูล และ
ขอขอบคุณประชากรตัวอย่างที่ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบสอบถาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ค
สารบัญแผนภูมิ	ก
สารบัญแผนที่	ข
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
ขั้นตอนและวิธีการศึกษา	5
รายละเอียดของการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	10
ข้อจำกัดของการศึกษา	10
2 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท	11
แนวความคิดว่าด้วยการกระจายการพัฒนา	14
แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง	15
แนวความคิดเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา	20

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	
สภาพทั่วไปของจังหวัดชลบุรีและพื้นที่ศึกษา	22
สภาพทั่วไปของจังหวัดชลบุรี	22
สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	47
4	
ลักษณะชุมชนชนบทและการพัฒนาชนบทของจังหวัดชลบุรี	79
ลักษณะทั่วไปของชุมชนชนบทจังหวัดชลบุรี	79
การพัฒนาชนบทของจังหวัดชลบุรี	80
โครงการสร้างงานในชนบท (โครงการ กสช.)	82
การดำเนินงานโครงการสร้างงานในชนบทของจังหวัดชลบุรี	95
การดำเนินงานโครงการสร้างงานในชนบทของอำเภอเมืองชลบุรี	96
5	
ผลกระทบของโครงการสร้างงานในชนบท	103
ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อพื้นที่ชนบทของอำเภอเมืองชลบุรี	103
ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อพื้นที่ชนบทของอำเภอเมืองชลบุรีและพื้นที่ต่อเนื่อง	131
6	
สรุปและเสนอแนะ	136
สรุป	136
ปัญหา	138
เสนอแนะ	140
บรรณานุกรม	144
ภาคผนวก	148
ประวัติผู้เขียน	198

สารบัญตาราง

ตารางที่	แสดง	หน้า
1.1	ประเภทของโครงการ ที่ตั้งโครงการ และปี พ.ศ. ที่ดำเนินการที่ได้รับ การอนุมัติอย่าง แยกรายตำบล	8
3.1	การایشประโยชน์ที่ดินของจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2524 และ 2529	32
3.2	ลักษณะการถือครองที่ดินของจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2524 และ 2529	33
3.3	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชลบุรี (ตามราคาคงที่ปี 2515)	35
3.4	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเปรียบเทียบของจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2524 และ 2530 จำแนกตามสาขาการผลิต (ราคาคงที่ปี 2515)	36
3.5	พื้นที่ จำนวนประชากร ความหนาแน่น และการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร ในปี พ.ศ. 2521 และ 2531 ของจังหวัดชลบุรี แยกอำเภอ	44
3.6	ประเภทการایشที่ดินเพื่อการเกษตรและครัวเรือนเกษตรของอำเภอเมืองชลบุรี ปี พ.ศ. 2527 และ 2531	59
3.7	ลักษณะการถือครองที่ดินในเขตชนบทของอำเภอเมืองชลบุรี ปี พ.ศ. 2531..	60
3.8	ระดับการศึกษาของประชากรในเขตชนบทของอำเภอเมืองชลบุรี ปี พ.ศ. 2531	66
3.9	จำนวนโรงเรียน สถานอนามัย วัด และศูนย์พัฒนาตำบล ปี พ.ศ. 2531 แยก รายตำบล	67
3.10	จำนวนประชากรในและนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลในปี พ.ศ. 2531 ของ อำเภอเมืองชลบุรี แยกรายตำบล	73
3.11	จำนวน ความหนาแน่น และการเปลี่ยนแปลงของประชากร ปี พ.ศ. 2525 และ 2531 ของอำเภอเมืองชลบุรี แยกรายตำบล	75
4.1	สรุปความเป็นมาของโครงการ กสช.	83
4.2	ผลงานโครงการ กสช. ระหว่างปีงบประมาณ 2523-2531	88
4.3	จำนวนโครงการของจังหวัดชลบุรี ปีพ.ศ. 2523-2531 แยกตามประเภท....	97
4.4	งบประมาณที่เข้าในการดำเนินการ กสช. ของอำเภอเมืองชลบุรี แยก รายปี	101

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	แสดง	หน้า
4.5	จำนวนโครงการของอำเภอเมืองชลบุรี ปี พ.ศ. 2524 - 2531 แยกตามประเภท	102
5.1	การایشประโยชน์ที่ดิน	104
5.2	ปริมาณน้ำกิน น้ำใช้	105
5.3	ความสะดวกในการเดินทาง	106
5.4	ลักษณะการถือครองที่ดิน	108
5.5	ขนาดการถือครองที่ดิน	109
5.6	การซื้อขายที่ดิน	110
5.7	ความคิดเห็นในการขายที่ดิน	110
5.8	การเพิ่มผลผลิต	111
5.9	การปลูกพืชหลายชนิดขึ้น	112
5.10	จำนวนครั้งในการเพาะปลูก	113
5.11	อาชีพหลักของครัวเรือนตัวอย่าง	114
5.12	อาชีพรองของครัวเรือนตัวอย่าง	115
5.13	จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ	116
5.14	สาเหตุของการเข้าร่วมโครงการ	116
5.15	รูปแบบการขายผลผลิต	117
5.16	การเปลี่ยนแปลงราคาผลผลิต	118
5.17	การเปลี่ยนแปลงรายได้	119
5.18	การเปลี่ยนแปลงสถานที่ทำงาน	120
5.19	รูปแบบการซื้ออาหารและของใช้	121
5.20	การเปลี่ยนแปลงการรักษาพยาบาล	122
5.21	การเปลี่ยนแปลงความถี่ในการเดินทาง	123
5.22	การเพิ่มโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน	124
5.23	ความสะดวกในการเดินทางไปโรงเรียน	125

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	แสดง	หน้า
5.24	ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารและการติดต่อกับหน่วยราชการ	126
5.25	การช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน.....	127
5.26	การประชุมหารือเกี่ยวกับปัญหาและการแก้ไขปัญหามือหมู่บ้าน	128
5.27	การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นในการประชุม	129
5.28	การตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น	130

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนบภูมิ

		หน้า
แนบภูมิที่	แสดง	
4.1	การบริหารงานโครงการสร้างงานในชนบท	90
4.2	สายการปฏิบัติงานโครงการ กสช.	92
4.3	การดำเนินงานของสภาตำบล	94

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนที่

	หน้า
แผนที่ แสดง	
1.1 พื้นที่ศึกษา	4
1.2 โครงการที่ได้รับการคุ้มครองตัวอย่าง	9
3.1 ที่ตั้งจังหวัดชลบุรี	23
3.2 เขตการปกครองของจังหวัดชลบุรี	24
3.3 ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชลบุรี	26
3.4 ลักษณะดิน	30
3.5 โครงข่ายคมนาคม	41
3.6 การกระจายตัวของประชากรรายอำเภอ ปี พ.ศ. 2531	45
3.7 ที่ตั้งอำเภอเมือง	48
3.8 เขตการปกครองของอำเภอเมือง	49
3.9 ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอเมือง	51
3.10 พื้นที่ป่าชายเลน	52
3.11 ลักษณะดินของอำเภอเมือง	56
3.12 จำนวนสาธารณสุขการของอำเภอเมือง	68
3.13 โครงข่ายคมนาคมของอำเภอเมือง	70
3.14 การกระจายตัวของประชากรรายตำบล ปี พ.ศ. 2531	76

ศูนย์วิทยุทางอากาศ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย